

ALAPKÉPZÉSES

szakdolgozat

Szalma Laura

2011, április

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Társadalomtudományi Kar
ALAPKÉPZÉS

Gazdaság és gazdálkodás:

szemléletek összeütközése a nagyüzemi állattartásban

Konzulens:

Dr. Lányi András

Készítette:

Szalma Laura

SZLPADB.ELTE

társadalmi tanulmányok szak

2011, április

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	5
1.1 A sertések rövid bemutatása	6
2. Elméletek az állatok jogairól	7
2.1. Az állati jogok szerződése	7
2.1.1. A kezdetek.....	7
2.1.2. Az új szerződés	7
2.1.3 A szerződés felbomlása	8
2.2. Szemléletek az állatok védelméről és jogaikról	9
2.3. Az állati jogok kialakulásának előzményei	11
2.4. A tudatos állatvédelem	12
2.4.1. Jogi szabályozás kezdete Magyarországon	12
2.4.2 Az állatvédelmi törvény megalkotásának előzményei:.....	12
2.5 A Magyarországon jelenleg hatályban lévő állatvédelmi törvény rövid bemutatása a haszonállatokkal kapcsolatban	13
2.5.1 Az állattartás általános szabályai	13
2.5.2 Az állat tartására vonatkozó rendelkezések.....	13
2.5.3 Az állatkínzásra vonatkozó rendelkezések.....	14
2.5.4 Beavatkozás az állaton	14
2.5.5A vágóállatok tartása és kímélete	14
2.5.6Az állatok szállítása	15
2.6. Szemléletek összeütközése	16
2.6.1 Az állatvédők	16
2.6.2. A Nagyüzemi cégvezetők	19
2.7. Bíró Oszkár, Ózsvári László és Lakner Zoltán: Az állategészségügyi menedzsment hatása a sertésenyésztő telepek teljesítményére - egy módszertani kísérlet tanulságai .	23
2.8. A gépesítés társadalmi következményei.....	24

2.9. A fogyasztók	26
2.9.1 A vásárlói attitűd bemutatása kérdőíves vizsgálat segítségével	26
2.9.2 A kérdőív eredménye:	27
2.10. Fogyasztók más szempögböl.....	28
Az élelmiszerfogyasztást befolyásoló tényezők:.....	30
2.10.1. Kockázati tényezők.....	31
2.10.2. A tanulmány eredménye.....	31
3.Összefoglalás:	33
3.1. Közgazdaság és erkölcs	33
3.2. Következtetések:	34
3.3. Megoldás:.....	35
3.4.Záró gondolatok:	36
4.Függelék:	37
5. Melléklet:.....	39

Gazdaság és Gazdálkodás:

Szemléletek összeütközése a nagyüzemi állattartásban

1.Bevezető

A nagyüzemi állattartásban felmerülő állatvédelmi szemléletek összehasonlítása és a különböző elméletek, konfliktusok bemutatása a szakdolgozatom témája. Napjainkban egyre fontosabb morális problémát jelent a haszonállatokkal való kegyetlen bánásmód, ezért döntöttem a téma feldolgoása mellett. Részletesebben foglalkoztam a magyar sertés-telepvezetők gondolkodásmódjával.

Szeretném megérteni, hogy mit gondolnak az állatvédők a nagyüzemi állattartásról és vezetőiről, hogyan viszonyulnak a jelenleg hatályban lévő állatvédelmi törvényhez, miben látják a megoldást a köztük és a cégvezetők között fennálló konfliktusokra. Ezekre a kérdésekre szeretnék választ kapni, a kutatásom célja tehát egy összehasonlító elemzés végzése, az állatvédők és az állattenyésztők között. Milyen konfliktus áll fenn a két szemlélet között, vagy éppen miben azonosak? Hogyan hat az intenzív gazdaságokban az állatokkal való kegyetlen bánásmód a társadalomra? Milyen veszélyeket rejt a nagyüzemi gazdálkodás elgépiesedése a társadalomra?

A nagyüzemi állattartás vizsgálatokor négy fő társadalmi szereplővel érdemes kiemelten foglalkozni. Az állammal, az üzleti szférával, a fogyasztókkal és a civil szervezetekkel. Szakdolgozatom mind a négy csoport álláspontját bemutatja. Az állatvédők illetve az üzemi vezetők szemléleteinek konfliktusát kvalitatív kutatási módszer segítségével dolgoztam fel. Interjút készítettem a Fauna állatvédő alapítvány elnökével, Balogh Judittal, a másik oldalt a Magyarországon üzemelő két sertéstelep vezetői képviselték. A három interjú alapján kaptam átfogó képet az állatvédelemről alkotott szemléletekről. A fogyasztói magatartást kvantitatív kutatási módszerrel végeztem. Kérdőíves vizsgálatom során a fogyasztók húsvásárlási szokásaira voltam kíváncsi. Ezen kívül a már meglévő kutatások áttekintése és a szakirodalom ismertetése volt a vizsgálatom módszere. Az állam legfontosabb szerepvállalása a jogi keret megalkotása,

ezért az állatvédelmi törvény ide vonatkozó részeit is ismertetem. „Tehát az adatgyűjtés két alapvető formáját alkalmaztam a szakdolgozatomban:

1. Az önálló adatgyűjtésen alapuló, primer kutatást
2. A már meglévő szöveges információk, illetve a számszerű, objektív adatok új szempontok szerinti csoportosításán alapuló szekundert”

(Józsa Máté József, Kis-és Közép Vállalkozások Sertéshús Termelésének Értékelése a Nyugat-Dunántúli Régióban 2006, Mosonmagyaróvár, letöltve: 2011. március 8. http://www.mtk.nyime.hu/fileadmin/user_upload/phd/2006/Jozsa_M._magyar_t..pdf)

1.1 A sertések rövid bemutatása

A vaddisznókat már az 1800-as évek előtt háziasították, de csak a múlt században kezdték ólakban tartani őket. Előtte kondákba verődve éltek. A nagyüzemi körülmények között csupán pár évet él, de a szabadban 15-20 évet is. A sertések bizonyítottan okos és nagyon kíváncsi állatok, ennek ellenére a telepeken, bezárva idegességükben megharapják egymás farkát, illetve fülét vagy csak egyhelyben ülnek, beletörődve sorsukba. A probléma tényleges megoldása, azaz a megfelelő élettér biztosítása helyett inkább levágják a farkukat. Ezt a beavatkozást ráadásul legtöbbször érzéstelenítés nélkül végzik el az állaton. Szeretném megérteni, hogy miért kell, ilyen kegyetlenséggel kiküszöbölni a megoldással járó esetleges plusz munkát vagy pénzt. A nagyobb élettér biztosításával, tehát azzal, hogy kevesebb jószágot zsúfolnának be egy boksza, lenne helyük mozogni és menedéket találni a társaik elől, úgy ahogy a vadonban tennék. A disznók ijedős természetű állatok és ebből kifolyólag gyakori köztük a hirtelen szívhalál, melyet a sertések heveny szívhalálának is neveznek. Mivel folyamatosan stressz helyzetben élnek, szinte a leghétköznapibb zajokra is reagálhatnak halállal. Szeretném megtudni, hogy miként lehetne javítani ezeknek az állatoknak a helyzetén, hogy ez a kizsákmányolás ne folytatódjon így tovább. (Olty Márta: Az állatok nyomorúsága Makkabi Kiadó Kft. Budapest, 2003)

2. Elméletek az állatok jogairól

2.1. Az állati jogok szerződése

2.1.1. A kezdetek

Desmond Morris, a híres angol zoológus és etológus abból az elgondolásból indul ki, hogy mind állatok vagyunk. Elméletének egyik alapja, hogy köztünk és a többi állat között létrejött az állati jogok szerződése, mely társakká tesz bennünket a közös földi életben. E szerződés értelmében „minden fajnak, oly mértékben kell korlátoznia a szaporulatát, hogy az együttélést más létformákkal lehetővé tegye.” (Desmond Morris: *Az állati jogok szerződése*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1995, 4. oldal) Ez lenne a normális reprodukció. De a sok különböző technológia hatására számunk hihetetlen gyorsasággal növekedett, melynek az lett az eredménye, hogy kénytelenek voltunk világalalomra törni és, ezáltal leigázni a bolygót. Morris szerint az állati jogok szerződésének megszegése több szempontból is nagy problémákhoz vezetett. Egyrészt nem tudjuk a Föld erőforrásait, olyan hatékonysággal és mértékben kiaknázni, hogy ekkora mennyiségű embernek folyamatosan javuljanak az életkörülményei. Ennek következtében az emberi társadalom két részre szakadt, a kevés gazdagra és a több milliárdnyi szegényre. Másrészt, pedig a Föld kíméletlen kizsákmányolásával, és az élővilág leigázásával lehet, hogy visszafordíthatatlan veszélybe sodortuk a természetet, melyben élünk. Miközben mindvégig azt gondoltuk, hogy a haladás útján vagyunk, a következő generációktól vettük el a jövőt.

2.1.2. Az új szerződés

Az emberi faj annyira sikeresnek bizonyult a létfenntartásban, hogy a gyarapodás már nem jelentett problémát, de a vadászterületek, és a vadászható állatok száma egyre csökkenni kezdett, ez indította el az embert a gazdálkodás irányába. A gazdálkodó életmód megjelenésével új szerződés lépett életbe, melyben már megmutatkozik az emberi önzőség. Az állatok által nyújtott munkaerőért, húsért, tejért vagy bőrükért cserébe mi élelmet, és menedéket nyújtottunk nekik megvédve őket a ragadozóktól. Persze ez sokkal fáradtságosabbnak bizonyult, mint a vadászó életmód, de előnyei közé lehet sorolni, hogy élelemfőlösleg keletkezett és ez által biztonságosabbá vált az élet. Az élelmiszerek tárolása nem jelentett gondot, de a tartósítása a kezdetekben igen nagy problémát okozott. Később szárítással illetve füstöléssel kezelték a húst. A helyi

katasztrófák: az aszály, a belvív, az áradás, és a betegségek is nagyban befolyásolták a gazdálkodó életét, melyek a vadászó, vándorló életmódnál nem voltak jellemzőek, hiszen, ha már nem voltak megfelelőek az életkörülmények, egyszerűen odébb álltak, nem kellett állatokról gondoskodni vagy növényeket termesztetni.

2.1.3 A szerződés felbomlása

A legtöbb gazdasági haszonállat úgynevezett belterjes gazdaságban él. Ezek inkább hasonlítanak a koncentrációs táborokhoz, mint gazdaságokhoz. Úgy bánnak az állatokkal, mint a gépekkel a gyárakban. A nagyüzemi állatgyárak tulajdonosai nem gazdálkodók, hanem üzletemberek, akiket csak a profit és a termelés növekedése érdekel, állatok jóléte csak akkor, ha az haszonnal jár. Céljuk, hogy ellássák elegendő élelemmel az embereket, és ennek érdekében a legkegyetlenebb eszközökhöz is fordulnak. Ezeknek az üzletembereknek és könyvelőknek csak a számok dominálnak, olyan kérdések foglalkoztatják őket, mint „Mennyi minimális kényelemre van szüksége, hogy még jó erőben legyen, és annyi húst vagy miegymást adjon, amennyit elvárnak tőle?„(Desmond Morris: Az állati jogok szerződése, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1995, 150.oldal)

Minél többet tud egy állat nyújtani az embereknek, annál jobban kihasználjuk őket. Ahelyett, hogy tisztelnék őket, gépekként bánunk velük. A népszerűség növekedésére adott válasz kezdetben a gazdálkodás volt, de ez megfordulni látszik, mert jelenleg az okává lett. A gazdaságok egyre nagyobbak lettek, és egyre jobban elszemélytelenedtek, egyre inkább a költséghatékonyság lett a fő szempont. A második világháború után vezették be a nagyüzemi gazdálkodást, ahol ma már alig pár ember látja el az állatokat.

Morris szerint a felelősség nem a vásárlóké, (akiket félreinformálnak), hanem azoké az üzletembereké, akik a haszonállatok kizsákmányolásából profitálnak. Elsősorban az ő hibájuk, hogy az állati jogok szerződése kezd a feledésbe merülni, de a következményeket minden ember, sőt az egész Föld viseli. (Desmond Morris: Az állati jogok szerződése, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1995)

2.2. Szemléletek az állatok védelméről és jogaikról

Az emberek és az állatok között különbségek vannak, írja Peter Singer, ezért nem is lehetnek azonos jogaik. Az egyenlőség alapelvének kitágítása más fajokra való alkalmazását fontosnak tartja. Minden állatnak más szükségletei vannak ezért más, és más jogokat kell biztosítani számukra. Ez azt is jelenti, hogy minden állat egyenlő, de más igényeik vannak. A helyes jogokat és bánásmódot az egyes állatfajok sajátosságai határozzák meg. A filozófus, Jeremy Bentham felismerte, hogy erkölcsi alapelvként az érdekek egyenlő súlyként való kezelése nem csak saját fajunk tagjaira érvényes, hanem az állatokra is. Nem az a kérdés, hogy képesek-e érvelni, gondolkodni, hanem az, hogy képesek-e szenvedni. Bentham szerint ezek a képességek, olyan alapfeltételek, melyeknek teljesülnie kell, ahhoz, hogy érdekekről beszéljünk. Példának okáért, egy kőnek tehát fölösleges az érdekeiről beszélni. Felháborítónak tartja, hogy a haszonállatoknak életük során mennyi szenvedést kell átélniük csupán azért, hogy az emberek kedvezőbb árakon juthassanak hozzá a húshoz. Bentham szerint az egyetlen lehetséges megoldás, hogy változtatnunk kell az étkezési szokásainkon, így nem támogatnánk a húsipart és ezáltal a haszonállatokkal való kegyetlen bánásmód is megszűnne. Érvelését arra alapozza, hogy növényi forrásból is biztosítható az a fehérjemennyiség, amelyre szüksége van egy emberi szervezetnek. (Lányi András-Jávor Benedek(szerk.): Környezet és Etika. Szöveggyűjtemény, In.:Peter Singer: Minden állat egyenlő L'Harmattan, 2005)

Még a „szakemberek” véleménye is meglehetősen megoszlik annak tekintetében, hogy kiknek, illetve miknek tulajdonítsunk jogokat. Aldo Leopold ökológus kitágítja a közösség fogalmát és beleveszi a földeket, a vizeket, a növényeket és az állatokat is. Ezt, akár erkölcsi vagy morális közösségnek is értelmezhetjük, melyben az individuumok tiszteletben tartják egymás jogait. Ezek alapján kijelenthető, hogy Leopold nézete nem sokban tér el Christopher Stone-étól, aki szerint az állatoknak és növényeknek olyan jogokat kellene biztosítani, melyeket bíróságon lehetne érvényesíteni. Peter Singer ellentétben nem ismeri el az erkölcsi közösség tagjaiként a fákat, folyókat vagy a hegyeket. Véleménye szerint „csak, olyan lény estében beszélhetünk érdekről, amelynek személyes tapasztalatai vannak a fájdalmat, vagy a boldogságot illetően”.(Peter Singer: Not For Humans Only: The Place of Nonhumans in Environmental Issues. In: Goodpaster és Sayre (szerk.) : Ethics and the Problems of the

Twenty-first Century. 1979,194. oldal.) Elmélete tehát ebből a szempontból vizsgálva elsősorban Benthaméval egyezik meg.

Senki nem vitatja azonban azt a tényt, hogy az állatokkal való kegyetlenkedés elfogadhatatlan. Mark Sagoff a híres filozófus támogatja a tényfeltáró újságírókat, akik bemutatják a nagyüzemekben és farmokon oly gyakran előforduló borzalmakat. Az a meggyőződése, hogy az embereknek nem volna szabad szükségtelen fájdalmat okozni az állatoknak, legfőképpen nem a haszon reményében. Az erkölcs és az emberi felelősség fontosságát hangsúlyozza. Törődni kell minden egyes állat érdekével.

Singer álláspontja az, hogy a társadalomnak meg kell akadályoznia az állatok meggyilkolását, és enyhíteni kell a szenvedéseiken, mindenkinek magára nézve elfogadható költségek árán. De ebből az elgondolásból kiindulva meg kell, hogy említsem a skót filozófus, D.G. Ritchie egyik írásában feltett kérdését, miszerint „Ha az állatok szenvedése megalapozza az ember kötelezettségét ennek megakadályozására, nem vagyunk-e kötelesek ugyanúgy megakadályozni a macskát abban, hogy megölje az egeret? Nem kell-e megvédenünk az üldözött áldozat jogait az erősebbel szemben?” (D.G.Ritchie: Natural Rights London,1916,107)

De be kell látnunk, csakúgy, mint Singer, hogy az emberek képesek enyhíteni az állatok szenvedésein. Az állatok ösztönösen, a túlélés miatt vadásznak, nem úgy, mint az ember, aki élvezet és a haszon céljából teszi. Singer tehát utilitarista elveket vall. A filozófus professzort Mary Anne Warrent is fontos megemlíteni, aki azzal a kijelentésével, miszerint az ököcentrikus környezeti etika és az állatjóléti etika nem ellentétesek, hanem kiegészítik egymást. A hajdani vegyes közösségekben volt társaink iránti tiszteletet és erkölcsi kötelezettséget elvesztettük ezzel magyarázható az állatokkal való bánásmód elszemélytelenedett és elgépiesedett mivolta. Szükségessé vált az állatok jogait törvénybe foglalni, különben ez a kizsákmányolás nagyon hamar az állatvilág kipusztulásához vezetett volna. (Lányi András-Jávor Benedek (szerk.): Környezet és Etika. Szöveggyűjtemény, In: Mark Sagoff: Állatfelszabadítás és környezeti etika: rossz házasság, gyors válás és J. Baird Callicot: Állatfelszabadítás és környezeti etika: újra együtt 153.oldal L'Harmattan, 2005, 142. oldal)

„Az időszámításunk kezdete óta eltelt időszakban az ember 350 állatfajt pusztított ki, ebből 133-at 1750 év alatt, míg 217-et az azt követő időszakban.” (Paulovics Anita: Állatvédelem az EU jogharmonizáció tükrében Virtuóz Kiadó, 2002, 24. oldal) Félő, hogy a jövő nemzedéke már csak fényképről fogja ismerni azoknak az állatfajoknak egy részét, melyeket mi még élőben láthattunk. (hegyi gorilla, barátfóka, panda, hópárduc, fekete orrszarvú, kékbálna, bőrtetű, afrikai elefánt, csak, hogy néhányat említsek).

2.3. Az állati jogok kialakulásának előzményei

Az állatok iránti tisztelet jelen volt már a történelem előtti időkben is. A vadászok az elejtett vadat tisztelték és nagyra becsülték, ezt a barlangfestmények is igazolják. Az állatokat pontosan festették le, de az érdekessége az, ahogy a zoológusok rávilágítottak, hogy nem az élet, hanem a halál pozitívumában vannak ábrázolva. Erre az a bizonyíték, hogy a testsúly nem a lábakra helyezkedik a képeken, tehát feküdt az állat.

A 19. század végén, 1897-ben jelentette ki a Katolikus szótár, hogy az állatoknak nincsenek jogaik, sőt azt is, hogy „törvényes kivégezni őket vagy fájdalmat okozni nekik, bármilyen jó és ésszerű cél érdekében, még a felüdülés céljából is.” (Desmond Morris: Az állati jogok szerződése, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1995, 8. oldal)

De már ebben az időben is akadtak, olyanok, akik úgy gondolták, hogy az állatok ugyanolyan érző lények, mint az ember és felháborodtak eme jogszabályon. Az első állatvédő szervezetek a 19. század végén jelentek meg, akik célul tűzték ki, az állatok jogainak védelmét. IX. Piusz pápa elutasította egy, az állatok védelmét szolgáló központ megnyitását, ezt azzal magyarázta, hogy az emberi dolgoktól vonná el a figyelmet, ha időt szakítanánk az állatokra. Ez a mentalitás sajnos még ma is jelen van.

Az első állatkertek megnyitása sem jelentett védelmet az állatok számára. Mivel ismeretlen fajokat tartottak bezárva szűk ketrecekbe, és fogalmuk sem volt, hogy milyen szükségleteik vannak ezért, ezek az egyedek nagyon rövid időn belül elpusztultak. (Desmond Morris: Az állati jogok szerződése, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1995)

2.4.A tudatos állatvédelem

A tudatos állatvédelem célja, az állatok indokolatlan kínzásának megakadályozása. A cél már két évszázad óta, mióta már néhány modern államban felismerték ennek a jelentőségét, lényegében változatlan. Az állatvédelem kialakulása elsősorban Angliához és Németországhoz fűződik. Ezekben az országokban hangsúlyozták először az állatvédelem tényleges fontosságát, azonban ezek a szabályozások még meglehetősen kezdetlegesek voltak, hatályuk csak és kizárólag a gerinces állatokra terjedt ki.

2.4.1. Jogi szabályozás kezdete Magyarországon

Magyarországon a 18. században megjelentek bizonyos, az állatokkal illetve a természettel kapcsolatos törvények. Elsőként III. Károly 1729. évi dekrétumának 22. cikkelyét említeném meg, mely a vadászatot szabályozta, ezt követte az 1790. évi LVII. törvénycikk, mely az erdők védelmét szolgálta. Meg kell említeni az első környezetvédelemmel komplexen, foglalkozó jogszabályt is, mely az 1976. évi II. törvény, ami kimondja, hogy „Magyarországon védelem alatt áll: a föld, a víz, a levegő, az élővilág, a táj, a települési környezet.” (Paulovics Anita: Állatvédelem az EU jogharmonizáció tükrében. Virtuóz Kiadó, 2002, 23-24. oldal) Sajnálatos módon a törvény végrehajtására nem törekedtek.

2.4.2 Az állatvédelmi törvény megalkotásának előzményei:

Az állatvédelmi törvény kapcsán elsőként a Herman Ottó Országos Állat- és Természetvédő Egyesületet (HEROSZ) kell megemlíteni, mely kulcsszerepet játszott annak megalkotásában. 1985-ben az Országos Környezet- és Természetvédő Hivatal vezetőjének tett felajánlást, miszerint szakmai segítséget nyújtana a törvény megalkotásában. De ezt az akkori mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter elutasította. 1987-ben az Egyesület elkészített egy teljes állatvédelmi tervezetet, melyet megküldött a Környezetvédelmi Minisztériumnak. Különbőféle állatvédő mozgalmak mellett a média is egyre inkább sürgette a jogalkotást ez ügyben. Ennek következtében 1992-ben elfogadta a tervezetet az Országos Környezetvédelmi Bizottság. Nagy szerepet játszott még a jogi szabályozásában az Európai Unió jogharmonizáció, melynek értelmében az állatvédelem újraszabályozására különös figyelmet kell fordítania Magyarországnak. Meg kell említeni, hogy Magyarország alkotta meg az állatvédelmi törvényt utolsónak a közép-kelet európai országok közül. Fontos azonban kiemelni, hogy a törvényalkotás önmagában kevés, a gyakorlatban csak akkor lehet

eredményes a jogszabály, ha a társadalom tagjai is azonosulnak vele. Ez sajnos Magyarországon még a mai napig nem történt meg teljes egészében. (Paulovics Anita: Állatvédelem az EU jogharmonizáció tükrében. Virtuóz Kiadó, 2002)

A nagyüzemi állattartásban lévő minimumkövetelmények ismerete fontos tényező a szemléletek összehasonlításában.

2.5 A Magyarországon jelenleg hatályban lévő állatvédelmi törvény rövid bemutatása a haszonállatokkal kapcsolatban

A gazdaság szereplői mindig a saját érdeküket tartják szem előtt, azonban „a társadalom felbomlik, ha a közérdeket nem veszik figyelembe” (Soros György: The New Republic folyóirat 2002. szeptember 2.) Ennek az ellentmondásnak a feloldásában van főszerepe az állam jogalkotói tevékenységének, amely segítségével konkrét keretek közé tudja szorítani az egyéni érdekek érvényesülését. A jogszabályok tehát a társadalmat védik azáltal, hogy a közérdek érvényesítését kötelezővé teszik, akár az egyéni érdekek rovására is. A törvény 2010. január 15-étől hatályos.

2.5.1 Az állattartás általános szabályai

Ebben a részben azokat a kötelezettségeket foglalja össze a jogszabály, melyek az állattartót terhelik. Célja az állatok megfelelő életfeltételeinek biztosítása, ezekre épülnek az egyes állatfajokra vonatkozó sajátos jogszabályok. A törvény kimondja, hogy tilos az állat bármilyen károsítása legyen az fizikai illetve pszichikai. Kötelezővé teszi az állattartót, hogy a jó gazda gondosságával járjon el, mely azt jelenti, hogy kötelessége az állattartónak az állat életfeltételeiről megfelelően gondoskodni tekintetbe véve az állat fajtát, korát, nemét és élettani állapotát.

2.5.2 Az állat tartására vonatkozó rendelkezések

Biztosítani kell az állatok elkülönítését, ha azok egymásra nézve veszélyt jelentenek illetve nyugtalanítóan hatnak egymásra. Naponta legalább egyszer ellenőrizni kell az állatokat. A megkötve vagy a mozgásban egyéb módon korlátozott állatnak biztosítani kell a zavartalan pihenést és a sérülésmentes mozgásteret. Hasonlóképpen az állandóan zárt körülmények között élő állatoknál biztosítani kell az állat szükségleteihez igazodó mozgásteret. A haszonállatoknál előnyben kell részesíteni az állatkímélő technológiákat. Tilos az állat kényszertakarmányozása, természetesen kivételnek számít, ha azt az egészségügyi állapota indokolja.

2.5.3 Az állatkínzásra vonatkozó rendelkezések

Az állatkínzás fogalmát úgy határozza meg, hogy „az állat szükségtelen, fájdalmat okozó bántalmazása, vagy olyan hatást eredményező beavatkozás, bánásmód, valamint szükségleteinek olyan mértékű korlátozása, amely tartós félelmet vagy egészségkárosodást okozhat.”(Fehérkereszt Állatvédő Liga, Állatvédelmi törvény, <http://www.feherkeresztliga.hu/jogszabalyok/AVTV-2010.pdf> letöltve: 2011. január 12.) Mi számít szükségesnek és ki dönti el? A törvénytervezetben még szerepelt erre a kérdésre vonatkozó javaslat, mely szerint eldöntendő kérdésben az állat javára kell döntenet, a törvényből viszont már kihagyták ezt a rendelkezést.

2.5.4 Beavatkozás az állaton

Az állatok kíméletét szolgálja az a szabály, miszerint csak szakértelemmel rendelkező személy végezhet beavatkozást az állaton. Az érzéstelenítő használata csak azokban az esetekben nem kötelező, amikor annak beadása illetve körülménye nagyobb fájdalommal, stresszel járna, mint maga a beavatkozás. A megjelölésnél a legkisebb fájdalommal járó módszert kell alkalmazni.

2.5.5A vágóállatok tartása és kímélete

A vágóállatok tartásával és kíméletével kapcsolatban a törvény csak legszükségesebb előírásokat tartalmazza. A részletes szabályok megállapítására a záró rendelkezések körében a földművelésügyi illetve a vidékfejlesztési minisztert hatalmazza fel, hogy a haszonállatok tartási és a leölés részletes szabályait megállapítsa. Két rendelet említenék itt meg. Az egyik a 32/1999.(III.31.) FVM, mely a gazdasági haszonállatok tartásáról, míg a másik a 9/1999.(I.27.) FVM rendelet, mely a vágóállatok levágásának állatvédelmi szabályairól rendelkezik. A mezőgazdasági haszonállatokról szóló rendelet, melyet módosított a 20/2002. (III.14.) FVM rendelet kimondja, hogy az állattartónak gondoskodni kell megfelelő férőhelyről, hőmérsékletről, világításról, páratartalomról. Csak a megfelelő elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkező személyeket lehet alkalmazni a csoportosan tartott állatoknál. Az állattartónak kötelessége nyilvántartást vezetni az állatok létszámáról, elhullásukról és annak okairól, az ellenőrzésekről, az alkalmazott kezelésekről és a termelésről. A szabályok betartását bármikor ellenőrizheti az állategészségügyi hatóság.

A vágóhidnak, és itt kivételt képez a nyúl, a prémes állat, valamint a baromfi feldolgozására szakosodott üzemek, rendelkeznie kell, olyan fedett helyiséggel, mely etetővel, itatóval van felszerelve. Biztosítani kell, hogy az állatokat ne érje fölösleges izgalom, fájdalom és szenvedés úgy kell a vágóhidat berendezni és felszerelni, hogy ezeknek a feltételeknek megfeleljen. Ha a vágóhídra való kerülés után várakozni kell az állatnak a leölésére, akkor ellátását és nyugalját biztosítani kell. A sérült, beteg vagy elgyengült állatokat el kell különíteni és gondoskodni kell az elkülönített levágásukról. Az állatokat levágás előtt el kell kábítani, de ez alól szintén kivételt képez a nyúl, prémes állat, valamint a baromfi. Az ő esetükben úgy kell lefogni őket, hogy minimalizálva legyen a fájdalom. Azoknál az állatoknál, melyeket a levágást megelőzően el kell kábítani, olyan érzéktelenségi állapotot kell elérni, mely a kivéreztetésig kitart.

2.5.6 Az állatok szállítása

„ Az állat terelésénél, lábön-hajtásánál, szállítóeszközre való fel-és lerakásnál, valamint szállításnál úgy kell eljárni, hogy az állatnak ne okozzon fájdalmat, szenvedést vagy sérülést.,,(Fehérkereszt Állatvédő Liga: Állatvédelmi törvény, <http://www.feherkeresztliga.hu/jogszabalyok/AVTV-2010.pdf> letöltve 2011. január 12.) A vágóhídra való megérkezést követően azonnal meg kell kezdeni az állatok kirakását. A szállítónak figyelembe kell venni egyes fajok sajátos tulajdonságait, és aszerint kell a feltételeket kialakítania. A szállítóeszköznek biztonságosnak kell lennie és az időjárás káros hatásaitól is meg kell óvnia az állatokat. A gondozásra szoruló állatokkal együtt kell utazni egy a gondozásukra alkalmas személynek. Csak, olyan állatot lehet szállítani, melyet az állatorvos alkalmasnak talál rá. A szállítás során ellenőrizheti az állatok állapotát a hatósági állatorvos. Külön jogszabály foglalkozik az állatok férőhely-szükségletével. A pénzügyi fedezet természetesen kulcsfontosságú az állatvédelem szempontjából.

Három állami pénzügyi forrása van az állatvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátásának:

1. A központi költségvetésben állatvédelemre előirányzott pénzösszegek,
2. Az állatvédelmi hozzájárulás
3. Az állatvédelmi bírság

(Fehérkereszt Állatvédő Liga: Állatvédelmi törvény, <http://www.feherkeresztliga.hu/jogszabalyok/AVTV-2010.pdf> letöltve 2011. január 12. és Paulovics Anita: Állatvédelem az EU jogharmonizáció tükrében. Virtuóz Kiadó, 2002)

2.6. Szemléletek összeütközése

2.6.1 Az állatvédők

A nagyüzemi állattartásban fellépő problémákat, Balogh Judittal készített interjúm alapján mutatom be. Balogh Judit 2000 óta a Fauna Alapítvány elnöke. A szervezet fő profilja az élővilág védelme és ezen belül az állatvédelem. Elmondása szerint nagyon sok gondjuk van, mert sok esetben helyezik a tulajdon védelmét előrébb, mint az állatokét. „Ebben a posztkommunista régióban túl van lihegve a tulajdon védelme.”(Balogh Judit). Ebből kifolyólag az egyik legnagyobb céljuk, hogy az élet védelme a tulajdon védelménél erősebb legyen, elviekben így van, de a gyakorlatban sajnos nem. Amerikában például kötelesek a nagyüzemi állattelepekre beengedni az állatvédőket, hogy ellenőrizhessék a körülményeket. Ez Magyarországon még nem valósult meg, sok, olyan esetről számolt már be a média, amikor az állattulajdonos magára hagyta a jószágait, de a tulajdon védelmére hivatkozva nem engedték be az állatvédőket, hogy segítsenek az állatokon. A magyar állatvédelem nagyon jól működik, amikor „tűzoltásról” van szó, de a prevenció nem megy. A jelenleg hatályban lévő állatvédelmi törvény legnagyobb problémája, hogy a végrehajtási rendeletek nem készültek el, ezért bizonytalanság van. Balogh Judit elmondása szerint napi harcok dúlnak az állatvédők és a jegyzők között a szubjektív jogalkotás miatt. A nagyüzemi állattenyésztésnél a már fent említett prevencióra lenne szükség. A gazdasági válság következtében több gazdaság is tönkrement, de ahelyett, hogy elhelyezték volna az állatokat, vagy az erdőbe terelték őket vagy magukra hagyták őket élelem nélkül. Ilyen szintű felelősséghiány jellemző sok intenzív állattenyésztőre. Világszerte bajok vannak a nagyüzemi állattartásban, tehát ez nem csak Magyarországra jellemző. Ez a fajta

állattenyésztés tehát rossz azért, mert olyan nagy mennyiségű vegyszert használnak az állatok ellátása, tartása és gondozása során, mely nem az állat természetes igényeit tartja szem előtt.

Az egyik legnagyobb baj, hogy semmifajta kontaktus nincs az állatok és a gondozók között. Minden folyamatot gépek végeznek, a mérést, az etetést, az itatást stb. Napjainkban kialakult nagymértékű munkanélküliség mellett a nagyüzemi állattartók minimálisra csökkentették az emberi munkaerőt, hogy kisebb legyen az előállítási költség. Rengeteg munkahelyet lehetne teremteni, ha a gépek helyett gazdasági szakemberek végeznék el az állatok ellátását. Balogh Judit szerint „megoldást jelentene, ha a régen is jól bevált módszert alkalmaznák, miszerint a faluban a családok befogadhatnának annyi malacot, amennyit el tudnak tartani (3-5-10, vagy akár 20).”(Balogh Judit) Így természetes, nyugodt környezetben élnének a malacok, és ami nagyon fontos, vegyszermentes tápot kapnának, ezáltal egészségesebb lenne a húsuk is. A befogadó családok számára pedig jó megélhetést biztosítana, ami a jelen gazdasági helyzetben is biztos bevételi forrásnak számítana. A munkanélküliség egy jelentős társadalmi probléma jelenleg Magyarországon. Ha a nagyüzemi állattenyésztésben több munkaerőt biztosítanának, nem csak társadalmilag, de gazdaságilag is javulna a helyzet. Hiszen a jószágokkal való kapcsolat nagyon fontos részét képezi az állattenyésztésnek, kutatások támasztották alá azt a feltevést, hogy az állatra jó hatással van az emberi kapcsolat. A haszonállatokra ez fokozottan igaz. Ha a gondozók kapcsolatot tartanának fenn a haszonállatokkal, akkor úgynevezett „kezes állatok”-ká válnának, mely bizonyítottan tolerancianövelő, az állatok és az emberek számára is. A lovas terápiánál is erre alapoznak. Tehát nem csupán azért fontos a kontaktus, mert az jó az állatnak, hanem mert az embernek is jó. Ezáltal toleránsabbakká válnak a gondozók és nem tekintenek többé pusztán termékként a jószágot. Ez nem csak morális probléma, hanem egészségügyi is. Az intenzív állattelepeken szigorú előírások vannak, hogy milyen ruhában lehet bemenni az állatokhoz, a védőruha kötelező, mert a legártalmatlanabb bacillus vagy kórokozó is halálos lehet az ott tartott állatokra. Ez is azt bizonyítja, hogy ezek a jószágok a természetben egy percig sem maradnának életben. Az immunrendszerük teljesen le van épülve a sok gyógyszerrel, mely a kórokozókkal szembeni védelmet biztosítja számukra, de ezzel a hús minőségén is rontanak. Ebben a mesterséges környezetben állandó stresszben élnek és ez az idegrendszerükre is rossz

hatással van. Ráadásul a stressz kivált náluk egy olyan toxint, ami később a feldolgozás során is megmarad a húsokban. Az ebből készült termék fogyasztása káros az emberi szervezetre. Ma már egy hentesnél lévő húsnak meg lehet állapítani, hogy mi volt a múltja. Tehát nem csak etikai és társadalmi vétség az elgépiesedett nagyüzemi állattartás, de az egészségre is ártalmas.

„Köztudott, hogy a magyar egy húszabáló nép.”(Balogh Judit) A temérdek hús, amit elfogyasztunk, nem tesz jót a szervezetünknek. Az életmódváltás lenne a kiindulási pont, a kevesebb húsfogyasztás érdekében. Sokkal több zöldség, gyümölcs illetve halfogyasztásra lenne szükség, mely elősegítené a zsíros húsok által bekövetkező infarktust és egyéb betegségek kialakulásának elkerülését. A legújabb kutatások során kiderült, hogy a mediterrán térségben élők élnek a leghosszabb ideig, mely a sok zöldség, gyümölcs és hal fogyasztásának tudható be.

„A fogyasztók tehát, igen, tudnak hatni az intenzív állattenyésztésre.”(Balogh Judit) De a jelen gazdasági helyzetben sajnos a legfontosabb szempont a termék ára. Szerencsére egyre több a fiatalok körében a vegetarianizmus, vagy a kevesebb húsfogyasztás.

A nagyüzemi állattartás környezetvédelmi szempontból is hatalmas problémát jelent a világnak. Az alomnélküli tartásban keletkező úgynevezett hígtrágya, a környezetre nagyon káros, ráadásul a legtöbb üzem nem oldja meg az elhelyezését, és minden kezelés nélkül egyszerűen a termőföldekre öntik. Hiszen a hígtrágya szabályszerű elhelyezésének a mellőzése is csökkenti a kiadásokat. Annak következtében, hogy ennyi vegyszermaradvány kerül a talajba, az terméketlenné válik, azaz kiég. A nagyobb haszon érdekében tehát az állatjóléti illetve környezetvédelmi kiadásokon spórolnak. Balogh Judit szerint: „Úgy, ahogy van az egészséget be kéne tiltani!” De az intenzitásból mindenképpen vissza kell venni az állattenyésztésben. A kisüzemeket eltiporták ezek a nagyvállalatok, azzal, hogy az általuk tenyésztett állatok húsát olcsón eladják, ezzel jelenleg nem tudnak versenyezni, hiába egészségesebb az ő végtermékük. A kisüzemekben az állatoknak nyugalmasabb és egészségesebb életük van, mint az intenzív állattelepeken. A kisvállalkozásoknál teljes válság van kialakulóban. Jóval nagyobb felvilágosításra lenne szükség, és támogatni kellene azokat a kisgazdaságokat, akik „jó” gazdálkodást folytatnak.

Az a gondolkodás, mely ma jelen van Magyarországon rossz, miszerint „a vidék púp a város nyakán”, de Balogh Judit szerint ez pont fordítva van, „a város egy élősködő életforma”. A vidék teljes kizsákmányolása folyik, alig marad szabad legelő vagy termőföld, melyet ne pusztítana el az a nagyfokú intenzív gazdálkodás, mely napjainkban terjedt el.

„A cégvezetők hozzáállása is megdöbbentő”- mondta Balogh Judit. Teljesen elzárkóznak az állatvédőktől és nem hajlandóak beengedni őket. Nem látnak rá sok esélyt, hogy a nagyüzemi vezetőkkel valaha is meg tudnák oldani a konfliktust.

2.6.2. A Nagyüzemi cégvezetők

A másik oldalt a nagyüzemi állattenyésztés vezetői képviselik. 2011 januárjában látogatást tettem két nagyüzemi sertéstelepen, ahol saját szememmel tapasztalhattam, hogy milyen körülmények között élnek a jószágok és interjút készítettem a telepek vezetőivel. A telepvezetők nem járultak hozzá, hogy nevüket illetve a vállalkozások nevét megemlítssem dolgozatomban.

Az első üzem Békés megyében található és főként, szőke mangalica tenyésztésével foglalkoznak. Ez egy komplex telep, mely azt jelenti, hogy a sertések születésüktől kezdve a vágóhídra kerülésig itt tartózkodnak, tehát minden szakasz egy telepen működik (szaporítás, nevelés és hizlalás). Hazánkban ez az üzemforma terjedt el, míg például, Németországban külön telepen történik minden fázis, ezt szakosított üzemformának nevezik. A telepvezető elmondta, hogy az állatvédőket nem szívesen látják a telepen, mert szerintük fölösleges apróságokba kötnek bele. Sokszor „elvakultan látják az állatok jólétét. Elvárják tőlünk, hogy a jól üzemelő gépesített telepen, több emberi munkaerőre pazaroljuk a pénzt.”(telepvezető) Teljes mértékű ellenszenv van az állatvédők irányába. A takarmányárak emelkedésével magyarázzák, hogy a költségeket meg kell szorítani, ahhoz, hogy ne menjen csődbe az üzem. Ezért az épületeket nem újítják föl, az állatok férőhelyét sem bővítik ki, hogy nagyobb mozgásteret biztosítsanak nekik. A mangalicán kívül még duroc fajtájú disznót is tartanak a telepen, mert keresztezik őket és ebből lesz az úgynevezett F1-es utód. Fontos, hogy a keresztezés során csak és kizárólag a mangalica lehet az anya és a duroc az apa, ha ezt nem tartják be, akkor selejtes utód jön létre. Ez az utód, a félvér, míg a mangalica a tisztavérű. Azért kereszteznek sertésfajtákat, mert így sokkal gyorsabban érhetik el a sertések a vágósúlyt

így a telep működése jóval hatékonyabb, ez abból következik, hogy míg a mangalica 11-13 hónap alatt éri el a végsúlyt (140 kg.), az F1-es utód, csupán 9 hónap alatt. Ez hatalmas bevétel növekedést jelent az üzem számára. A mangalica agresszív fajta és az F1-es utódot megtámadja, ha közel kerülnek egymáshoz, ezért fontos, hogy külön istállóban tartsák őket.

Naponta csupán egyszer mennek végig a telepen, hogy ellenőrizzék, „minden rendben van-e.” A telep úgynevezett fél-szabad tartásos technológiával működik, mely azt jelenti, hogy biztosítják az állatok számára megfelelő életteret és alomanyagot. A legtöbb istállóhoz tartozik egy kültéri fedett rész is, ahol dagonyázhatnak a sertések. „A takarmányozás önetető rendszerrel működik, és a TechnoPig kft. etető és itató berendezéseit használjuk beépített szopókás itatóval, illetve a Roxell takarmánysilót.” Mondta a telepvezető.

Az állatokra inkább tárgyakként tekintenek, nem pedig érző lényekre, mert különben nem tudnák elvégezni a munkájukat. A szállításról sok történetet lehet hallani, miszerint az állatok rengeteg szenvedés árán jutnak el a vágóhídra, de a telepvezető kijelentette, hogy a szállítás már nem az ő felelősségük, ahhoz a telepnek semmi köze. A sertésleadásnál 2009-ben még jelölő kalapácsot használtak az állatok megjelölésére, mely a telepen dolgozóknak a feladata volt. A jelölőkalapácson a hat vagy hét jegyű tenyészetkódnak kell szerepelnie, melynek a vágóhídon az állat lapockáján tisztán olvashatónak kell lennie. Fontos, hogy ezt a műveletet úgy kell elvégezni, hogy ne hagyjon az állaton nyitott vagy roncsolt sebet. Nagy erővel kell az állatba beütni és ezért kopásállónak is kell lennie. Ez egy nagyon fájdalmas és brutális folyamat. 2010-ben már egy humánusabb megoldást találtak, a füljelzőt. 75 sertést terelnek be egy 3 felé szeparált karámba (25-25-25), melyben akár órákig is várakoznak. A telepvezető elmondása szerint ilyenkor az állatok olyan szorosan állnak egymás mellett, hogy képtelenség közéjük menni, és elvégezni a füljelzést (régebben a kalapáccsal való jelölést) így az állatok hátán állva teszik mindezt. Ez sem a gondozóknak, sem pedig az állatoknak nem megfelelő módszer.

A másik sertéstelep Zala megyében található, ez egy családi vállalkozás, szintén komplex, de teljes mértékben zárttartásos, mely azt jelenti, hogy az állatok a születésüktől a szállításig, nincsenek a szabad levegőn. Itt a telep egyik tulajdonosával sikerült interjút készítenem. Elmondása szerint ő maga már évek óta nem is járt az istállóban, mert vannak kamerák beszerelve és ő onnan végzi az ellenőrzést, de természetesen egy gondozó napi egyszer körbejárja a telepet. Kérdésekre, hogy miért nem alkalmaz több embert, azt felelte, hogy a gépek minden munkát elvégeznek és még a kiadások is csökkentek. „A gépesítés előnye, hogy sokkal jobban lehet követni az állatok helyzetét, mert a számítógép a takarmány adagolásától kezdve a sperma ellenőrzéséig mindent elvégz és dokumentál, ezzel rengeteg időt és pénzt spórolunk meg, míg, ha mindezt gondozók végeznék, nagyobb lenne a hibaszázalék”- mondta a tulajdonos. Itt is előtérbe kerültek a dráguló takarmányárak, melynek hatására ezen a telepen is csökkenteni kell a költségeket, de azt nem mondta meg, hogy ezt hol tervezik. A hígrágya kezelése ezen a telepen szerencsére a vezető elmondása szerint teljes mértékben meg van oldva, de hozzá tette a környezetvédelmi illetve állatjóléti szabályok betartásához szinte az egész telepet át kellett szervezni. Az állatjóléti támogatásnak, mely a sertéseknél maximum 2200Ft/ állat, ők majdnem a 80%- át megkapják. Az állatvédőket ők sem engedik be, mert szerintük „az egész el van túlozva, hiszen nem lehetne intenzív állattenyésztést folytatni anélkül, hogy az állatot korlátoznánk a mozgásban valamilyen szinten...”(tulajdonos) Magyarország egyik legfelszereltebb telepe, és mégis még mindig jelölőkalapácsot használnak a szállítást megelőző jelöléshez. Abban egyetért az állatvédőkkel, hogy a haszonállatok helyzete összehasonlíthatatlan a háztáji környezetben nevelt társaikkal, de ez abból adódik, hogy nekik több ezer malacot kell felnevelni, a növekvő társadalom ellátása érdekében. Nem vitatja azt sem, hogy az elgépiesedés következtében rengeteg munkahely szűnt meg. Szavaiból egyértelműen kiderült, hogy a telep gazdasági érdekeit jóval magasabbra értékeli, mint a társadalmi érdekeket. Nekik a haszon számít és nem érdekes, hogy ezt hány ember illetve állat sínyle meg. Magyarországon az Európai Unióhoz való csatlakozást követően új tulajdonosok kerültek a sertéstelepek élére, akiknek gyakran nem volt elég szaktudása vagy tapasztalata, de pénzügyi forrása sem. Ebből kifolyólag arra törekedtek, hogy csökkentsék a termelési költségeket, ami az állat-egészségügyi kiadások rovására ment. Pedig a sertéstelepek hatékonyságában fontos szerepe van az állat-egészségügynek. Ezt jól példázza az, hogy míg

Magyarországon a sertéstartás költségei megközelítőleg azonosak más országokéival, addig az állat-egészségügyre fordított költségek csupán a harmadát teszik ki a többi országhoz viszonyítva. (Bíró Oszkár, Ózsvári László, Lakner Zoltán: Az állat-egészségügyi menedzsment hatása a sertéstenyésztő telepek teljesítményére-egy módszertani kísérlet és tanulságai, Magyar Állatorvosok lapja 2008/3)

1. táblázat. Az állat-egészségügyi gyógyszerköltségek és arányuk az összköltségből néhány másik EU-tagállamban és Magyarországon

Ország	1 kg élőtömegre jutó gyógyszerköltség (euro)	Arány a termelési költségéből (%)
Írország	0,049	3,0
Egyesült Királyság	0,027	3,3
Dánia	0,079	4,9
Hollandia	0,090	3,2
Magyarország	0,016	1,7

Forrás: Bíró Oszkár, Ózsvári László, Lakner Zoltán: Az állat-egészségügyi menedzsment hatása a sertéstenyésztő telepek teljesítményére-egy módszertani kísérlet és tanulságai, Magyar Állatorvosok lapja 2008/3,140.oldal

2.7. Bíró Oszkár, Ózsvári László és Lakner Zoltán: Az állategészségügyi menedzsment hatása a sertéstenyésztő telepek teljesítményére - egy módszertani kísérlet tanulságai

A tanulmány a sertéstelepek tartástechnológiája, az állat-egészségügyi gyakorlat, a menedzsment stratégiája, valamint a telepek teljesítménye közötti kapcsolatot vizsgálja. Hipotézise az, hogy statisztikailag igazolható összefüggés figyelhető meg a telep teljesítménye és, a már említett mutatók között. Az 1970-es és 1980-as években a magyar sertéstartás jelentős mennyiségű növekedést ért el, de a technikai és technológiai színvonal alacsony volt. A privatizációt követően a legtöbb kisüzemet létesítő termelők felhagytak a termeléssel. Tehát az 1990-es években a sertések száma erőteljesen visszaesett. Ennek oka a csökkenő belföldi sertéshús-fogyasztás, csökkent az exportmennyiség és a nagy különbség miatt, mely az input és az output árak között kialakult. A tanulmány készítőinek nem az volt a céljuk, hogy pillanatfelvételt készítsenek a Magyarországon üzemelő sertéstenyésztők helyzetéről, mert jelentős átalakulásokon megy át ez a szektor. Az elsődleges cél az volt, hogy bemutassák, mely tényezők befolyásolják a telepek teljesítményét.

A vizsgálat során kiderült, hogy a gazdaságok tulajdonosait felelősség terheli tartástechnológiai és állat-egészségügyi szempontból. Ebből kiindulva a vezetők posztgraduális továbbképzése döntő fontosságú lehet a sertéstenyésztés fejlesztése és versenyképesség növelése érdekében. További kapcsolat figyelhető meg a járványtani helyzet és a telep technológiája valamint az állat-egészségügyi gyakorlat között. A termelőegységek modernizálása tehát döntő fontosságú tényező az állományok járványtani helyzetének javításában. Az állat-egészségügyi szempontok érvényesítése fontos szerepet tölt be a tervezés, az építés és a rekonstrukció fázisában. Közvetlen kapcsolat figyelhető meg a technológia és a különböző fázisokban lévő elhullási adatok között. Ebből következik, hogy az állatorvosok és a technikai szakemberek között hatékonyabb együttműködésre van szükség. Az állatorvosi tevékenységnek gazdasági jelentősége van a sertéstelepen. A kutatás is igazolja, hogy az állatokkal való bánásmód befolyásolja a telep teljesítményét, így nem csak erkölcsi, hanem gazdasági érdeke a nagyüzemeknek a jószágok állatjóléti helyzetének javítása. (Bíró Oszkár, Ózsvári László, Lakner Zoltán: Az állat-egészségügyi menedzsment hatása a sertéstenyésztő telepek teljesítményére-egy módszertani kísérlet és tanulságai, Magyar Állatorvosok lapja 2008/3,138-147.oldal)

2.8. A gépesítés társadalmi következményei

A vidéki lakosság elvándorlása figyelhető meg a városokba, ez a munkanélküliség számlájára írható. Hiszen a rendszerváltás előtt a második gazdaságból származó jövedelem kiegészítés biztos megélhetést jelentett a vidéki lakosságnak, de napjainkban ez már szinte lehetetlen. A KSH felmérése szerint az összes magyar háztartás 10%-a tekinthető jövedelmileg szegénynek és ebből 47,2% él vidéken. Sok faluban esély sincs a felzárkózásra ezért a lakosság inkább a városokban próbál megélni. Riasztó jelenség, a második munkanélküli generáció megjelenése a falvakban. Ezáltal fokozódnak a társadalmi különbségek. A vidéki szegénység egyre nagyobb aránya napjaink egyik legnagyobb társadalmi problémájává vált.

Ehhez az intenzív állattenyésztés nagyban hozzájárult. A nagyüzemi állattartásban az élőmunkaerőt felváltották a gépek, ennek következtében tömeges munkanélküliség alakult ki vidéken. A kisüzemi állattartókat eltiporták az intenzív nagyüzemek, az alacsony árakkal nem lehet versenyezni. Így a vidéki társadalom teljes átalakuláson megy át, hiszen a terület adottságaiból származó mezőgazdasági területeken már nem tudnak elhelyezkedni így elvándorolnak. Érdekes, hogy emellett a 90-es években már megindult egy a magasabb társadalmi státuszú réteg kiköltözése az agglomerációba, melyet szuburbanizációnak nevezünk. De ez a társadalmi réteg nem válik szerves részévé a helyi társadalomnak, megtartják a városi mentalitást. A jó levegő a nyugodt környezet vonzza a városi szmog és zaj elől menekülő embereket. De munkahelyeiket megtartva ingázó életmódot folytatnak. A másik réteg, mely a városból a vidékre költözik, egy alacsony társadalmi státuszú, szegény réteg, akik már nem tudják megfizetni a városi életformát és a vidéki olcsóbb környezet reményében odaköltöznek.

Visszatérve a nagyüzemi állattartásból származó problémákhoz, meg kell említeni, hogy a termelőtalaj pusztulását veszélyezteti az a rengeteg vegyszer, mely bekerül a földbe. A kisüzemi állattenyésztésben sokkal környezettudatosabb és egészségesebb termelés folyik, de a legtöbb támogatást a nagyüzemek kapják, pedig megoldást jelenthetne, ha az állami illetve az EU-s támogatásokból a jól működő kisvállalkozások részesülnének, ezzel is elősegítve a vidékfejlesztést.

Másrésről az, hogy nincs már szükség az emberi munkára, azzal jár, hogy a vidéki hagyományos paraszti kultúra kezd eltűnni. A falusi turizmus egyre közkedveltebb turista csalogatónak számít, de ha nem lesz vidéki kultúra, akkor csupán a nagyüzemek zárt istállóit lehet majd bemutatni.

„A hazai agrárstratégiák tehát sem szóban, sem írásban nem hagytak kétséget afelől, hogy a mezőgazdaságból élő vidéki lakosság többsége (legalább félmillió ember) munkanélkülivé lesz a következő évtizedben, és sorsukat legfeljebb a szociálpolitika enyhítheti. A globalizálódó agrárium koncentrálódásának, a munkahelyvesztéssel, környezeti leépüléssel járó folyamatainak nem kívánnak gátat vetni, sőt ezt elősegíteni kívánják a legjövedelmezőbb, iparosított nagyüzemek támogatásával, a kisebb üzemektől való támogatások, kifizetések elvonásával. Még akkor is így látja helyesnek a hazai agrár elit, ha Európa agrárreformja ezzel éppen ellentétes irányba halad és erre lépten-nyomon emlékeztetik is a hazai politikusokat.”

(Kajner Péter: Végkiárusítás előtt - A magyar vidék elmúlt nyolc éve és egy vidékpolitikai fordulat körvonalai: <http://www.ujreformkor.hu/cikk/vitaindito-kajner-peter-vegkiarusitas-elott-magyar-vidék-elmult-nyolc-eve-es-egy-vidékpolitikai>, letöltve 2011. március 8.)

A kistermelői rendelet hozhat némi fellendülést a vidék, és a jelenleg munkanélküli mezőgazdasági szakemberek számára. Ezáltal könnyebben juthat hozzá a fogyasztó jó minőségű termékekhez és a kisvállalkozások is életben tudnak maradni. (Vidékfejlesztési menedzsment és marketing e-learning, Ember és munka, <http://www.vetesforgo.hu/?menu=cikkek&cikkid=139&temaid=11&page=2>, letöltve 2011. március 8.)

2.9. A fogyasztók

2.9.1 A vásárlói attitűd bemutatása kérdőíves vizsgálat segítségével

Kérdőíves felmérésem során 62 ívet sikerült kitöltetnem. A felmérés nem reprezentatív. A kérdések a magyarok húsvásárlási szokásaira irányultak. Azért tartottam lényegesnek a fogyasztói oldalt is megvizsgálni, mert az egész nagyüzemi állattartás a vásárlók kielégítése érdekében jött létre. Ezért, ha közvetlen módon nem is, de közvetetten befolyásoló tényezőként hat a nagyüzemi állattartásra a fogyasztói döntés.

A tényleges lekérdezés előtt a Moszkva téren végeztem egy próbakérdezést, mely során több gond is felmerült. Például kevés volt a vidéki válaszadók aránya. Ebből kiindulva a lekérdezést az Etele téren a Volánbusz végállomásánál, a Nyugati pályaudvarnál illetve a Stadionoknál végeztem, mert ezek a csomópontok azok, ahol a társadalom vertikálisan és horizontálisan is széles körben képviselteti magát. A lekérdezés személyesen történt, nem önkitöltős módszert alkalmaztam. A próbakérdezés során kiderült, hogy a lekérdezés időpontja is nagyon sokat számít, ezért választottam, a reggeli csúcsidőt, amikor munkába, iskolába, vásárolni mennek az emberek illetve délutáni forgalmas időszakot, amikor az emberek munkaidejük végeztével haza igyekeznek.

Kérdőívem tartalmazott egy a demográfiai jellemzőkre irányuló kérdésblokkot, melyben a nemre, korra, lakóhelyre, jövedelemre, iskolai végzettségre valamint a munkakörre vonatkoztak a kérdések. A következő blokk a húsfogyasztási szokásokról szólt, legfőképpen a sertéshúsokról, hiszen ez szakdolgozatom központi eleme. Itt azt szerettem volna megtudni, hogy milyen gyakran fogyasztanak húst ezen belül is sertést. Az utolsó blokk pedig a húsevési illetve vásárlási szokásra irányult, de tartalmazott a fogyasztók termék informáltságára vonatkozó kérdéseket is. Természetesen azokra is kitért a kérdőív, akik nem esznek húst, azaz vegetáriánusok. Többnyire zárt kérdéseket alkalmaztam.

Hipotézisem az volt, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők jobban odafigyelnek a húsok minőségére, mint az árára, valamint több köztük a vegetáriánus, mint az alacsonyabb iskolai végzettségűek között. Feltételeztem azt is, hogy a fővárosban élők körében magasabb lesz azok aránya, akik szerint nem egészséges sertéshúst fogyasztani.

2.9.2 A kérdőív eredménye:

A válaszadók több mint fele (59,7%) Budapesten él, míg 27,5%-uk megyeszékhelyen vagy városban, a falun illetve községben élők aránya 12,8%. Az elemzés során a válaszadók 17,71% vallotta magát vegetáriánusnak és ebből 72,8% jelölte meg az egészségügyi okot, mint kiváltó tényezőt. Az iskolai végzettség nem befolyásoló tényező a vegetarianizmusban, mert ugyanolyan arányban voltak a válaszadók között alacsony, közepes illetve magas iskolai végzettséggel rendelkezők. Érdekes, hogy inkább a nők (72,8%) válaszolták, hogy nem esznek húst, akár egészségügyi akár más okból. 18,18%-uk nem szereti a húst és 9,09%-uk állatvédelmi megfontolásból választotta a húsmentes életmódot. Arra a kérdésre, miszerint figyel-e ön arra, hogy honnan származik a hús, amit megvesz, a nők 40%-a válaszolta, hogy mindig figyelembe veszi, de a férfiak közül ennek aránya csupán 20%. Ez magyarázható azzal, hogy a nők intézik legtöbbször a bevásárlást.

A kisgyermekes háztartásokban élők között volt a legnagyobb arányú informáltság a sertéshús egészségkárosító hatásaival kapcsolatban. Jövedelemtől függetlenül a húsfogyasztók 90%-a legalább heti 3 alkalommal fogyaszt húst. A maradék 10%-a pedig naponta. A megkérdezettek 24,41%-a válaszolta, hogy vegyesen fogyasztja a különböző húsokat, ez az adatokból nem derül ki, de ez lehet annak a következménye is, hogy a fogyasztókat nagyban befolyásolják a különböző kedvezmények, akciók.

A válaszadók, több mint fele egészségtelennek tartja a sertéshúst, de alig voltak olyanok, akik tudatában vannak az egészségkárosító anyagoknak, melyek a sertéshúsban találhatóak. Inkább a fővárosban élők válaszolták, hogy a sertéshúst egészségtelennek tartják, a községben illetve falun élő válaszadók kevésbé értettek egyet ezzel az állítással. A válaszadók elenyésző, mindössze 12,9%-a mondta, hogy nem számít az ár, csak minőségi terméket vásárol, de meg kell említeni, hogy ebben a válaszadói csoportban magas a felsőfokú végzettségűek aránya.

Elmondható, hogy a demográfiai jellemzők nagyban befolyásolják a vásárlót a húsvásárlásakor. Az első hipotézisem, miszerint a magasabb iskolai végzettségűek jobban odafigyelnek a hús minőségére és köztük több lesz a vegetáriánus, csak részben igazolódott be. Míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők ténylegesen jobban odafigyelnek a minőségi húsvásárlásra, addig ugyanezek körében nem magasabb a

vegetáriánusok aránya az alacsonyabb iskolai végzettségűekhez képest. Feltevésem, miszerint a fővárosiak egészségtelebnek tartják a sertéshúst, beigazolódott, ennek lehet oka, hogy a Budapesten élők többsége az intenzív tartásból származó sertéshússal találkozik.

„A modern táplálkozás tudományból már tudható, hogy a vad húsa - mert tápláléka természetes, nem pedig mindenféle hormonnal manipulált táp, és mert többet mozog – egészségesebb, mint a háziállatoké.”

(Andor Mihály: Húsosfazék, Replika
<http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika/27/andor.htm>, letöltve 2011. április 1.)

2.10. Fogyasztók más szemszögből

A közelmúltban a témában készült egy hasonló kutatás, mely a magyar húsvásárlási magatartásokat vizsgálta. A vizsgálat érdekessége az, hogy nem közvetlenül a fogyasztókat kérdezték meg, hanem a bolti eladók és tulajdonosok megítélését jegyezték fel a vásárlói attitűdről. Összesen 1000 kérdőívet küldtek szét és ebből 409 db-ot kaptak vissza. A válaszok feldolgozásához SPSS, Statistica valamint Origin integrált matematikai - statisztikai programokat használtak. A legtöbb esetben egyváltozós elemzéseket alkalmaztak, de ahol szükségesnek ítélték, ott többváltozós vizsgálatot végeztek. Az összefüggések szignifikancia-próbák segítségével kerültek bemutatásra.

2. táblázat. A fogyasztókat befolyásoló tényezők

Tényező	Átlag	Szórás
A termék ára	4,74	0,582767
Fogyaszthatósági idő	4,56	0,727216
Árkedvezmény (akció)	4,54	0,716027
Csomagolás esztétikuma	4,16	0,815096
Jó, a fogyasztó ízlésének megfelelő íz	4,15	1,002501
A termék reklámja	4,00	0,932768
Könnyű kezelhetőség	4,00	0,882984
Élelmiszer-biztonság	3,99	1,022334
A termék bolti elhelyezése	3,99	1,049285
Könnyű (egyszerű) beszerezhetőség	3,90	1,050629
Alacsony zsírtartalom	3,81	1,081122
A gyártó hírneve	3,75	1,076518
A termék feleljen meg az egészséges táplálkozás követelményeinek	3,66	1,176621
A termék címkéjén levő információk	3,16	1,236845
Magyar termék	2,76	1,368998
A gyártó vállalat regionális elhelyezkedése	2,36	1,361614

Forrás: Péntes Éva <http://ilex.efc.hu/PhD/mek/penzese/magyar.pdf>

Az élelmiszerfogyasztást befolyásoló tényezők:

- 1) kínálat
- 2) jövedelem
- 3) demográfiai jellemzők
- 4) fogyasztói árak
- 5) fogyasztói preferenciák
- 6) reklám

A húsipar az egyik legjelentősebb ágazata a magyarországi élelmiszeriparnak, azonban az elmúlt pár évtizedben csökkenés figyelhető meg az egy főre jutó húsfogyasztást illetően. Ennek oka lehet a hús árának drágulása, az egészséges életmód elterjedése, melyben kevesebb hús fogyasztására ösztönzik az embereket, de a sok élelmiszerbotrány is okot adhat a kevesebb hús fogyasztására. A vásárlói döntést befolyásoló tényezők fontosságát az 1-5-ig terjedő intervallum skálán az 2. táblázat mutatja.

Jelentősebb szerepet kapnak a termék árával kapcsolatos tényezők, ezek kerültek az első helyekre. A csomagolás esztétikuma és a termék íze pedig azonos fontosságot képvisel. Egyre jellemzőbbé válik továbbá a médiában megjelenő reklámok növekvő befolyása. Érdekes, hogy a vásárlói döntésre szinte nincs hatással a termék eredete, jelen esetben, hogy magyar-e a hús. A vizsgálat során kiderült, hogy míg a baromfi hús iránt megnőtt a kereslet, addig a sertéshúsok lecsökkent az érdeklődés. Befolyásoló tényező lehet itt az ár, az egyre inkább közismert hiedelmek a sertéshússal kapcsolatban vagy az egészségtudatosság elterjedése. A fogyasztók nagy bizalommal vannak a kereskedelemben értékesített áruk, de még a nagyüzemi húsfeldolgozás felé is, ezek szignifikánsabb jobb értéket kaptak a házi sertésvágásból származó termékekhez képest.

2.10.1. Kockázati tényezők

A nem megfelelő tájékoztatásnak köszönhető, hogy az embereknek tulajdonképpen fogalmuk sincs, hogy miket tartalmaznak a hústermékek, illetve azok káros hatásáról. A fokozódó minőségi problémák miatt a vizsgálat kitért az egészség biztonságra is. A fogyasztói hozzáállást nézték meg egy sorrendi skálán. Az eredményt a 3. táblázatból lehet kiolvasni, miszerint a hormonokat és a sugárzó anyagokat tartják a legveszélyesebbnek a fogyasztók. Legkevésbé a vegyszermaradványoktól és a takarmányban megtalálható természetes méreganyagoktól félnek a megkérdezettek.

2.10.2. A tanulmány eredménye

A magyar húsvásárlási szokások nagymértékű átalakulásom mentek át és ez a folyamat még napjainkban is tart. A kevesebb húsfogyasztás és szerkezet változás okai az életszínvonal csökkenése, a dráguló sertéshús illetve marhahús, a bio-termékek megjelenése, valamint egészségkárosító hatások figyelembe vétele az élelmiszerfogyasztás során. Az is kiderült, hogy nincs szignifikáns eltérés a vidéki illetve a fővárosi lakosság fogyasztói magatartása között. Az élelmiszer-biztonság kérdése szerencsére egyre nagyobb szerephez jut a vásárlási megítélésekben. Az elterjedő bio-termékek iránti kereslet egyre divatosabb, az emberek hajlandóak lesznek többet fizetni a jó minőségű termékekért. Nem kell sok időnek eltelnie, ahhoz, hogy a társadalom felismerje a jó minőségű húsban rejlő előnyöket és elfogadják, hogy a mai világban ezekért magasabb árat kell fizetnünk.

„De minden fenntartásunk ellenére (...) a hús lényegében valami egyedülállóan fontos marad többségünk számára. Bármennyire kínos érzéseink vannak is a forrásával kapcsolatban, azok, akik képesek tartózkodni a fogyasztásától, egy elenyésző, bár talán növekvő kisebbséget alkotnak. A hús megvigasztal és táplál bennünket. Zavarba hoz és felkavar. Izgat és megnyugtat.” (Pénzes Éva: Húsvásárlói magatartás az ezredfordulón Magyarországon, <http://ilex.eke.hu/PhD/mek/penzese/magyar.pdf>)

(Andor Mihály: Húsfazék, Replika 27. szám, In: Fiddes, N. (1992): Meat: A Natural Symbol. London: Routledge. <http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika/27/andor.htm>, letöltve 2011. április 1.)

3. táblázat. Kockázati tényezők sorrendi átlagban

Kockázati tényezők	Sorrendi átlag	Szórás
Vegyszermaradványok	4,25	2,212
Természetes mérgek takarmányból	4,76	2,233
Húsipari feldolgozás okozta szennyezések	4,95	2,570
Mikrobiológiai fertőzés	5,03	2,558
Húsipari adalékanyagok	5,40	2,945
Állatgyógyszerek	5,42	2,255
Technológiai szennyezések	5,69	3,043
Csomagolóanyagok	6,00	3,031
Sugárzó anyagok	6,04	3,479
Hormonmaradványok	6,28	2,964

Forrás: Péntes Éva: Húsvásárlói magatartás az ezredfordulón Magyarországon,

<http://ilex.eke.hu/PhD/mek/penzese/magyar.pdf>

3.Összefoglalás:

3.1. Közgazdaság és erkölcs

„Alapvető hiba erkölcsi minőséggel felruházni a piaci mechanizmusokat: A piac alapvető vonása, hogy amorális, azaz az erkölcsi megfontolások nem befolyásolják a piaci árakat. Ez hozzájárul a piacok hatékonyságához: lehetővé teszi, hogy a résztvevők a társadalmi hatások figyelembevétele nélkül maximalizálják a profitot. Ám épp a piacok amorális jellege miatt nem hagyhatjuk teljesen a kezükben a források eloszlását. A társadalom felbomlik, ha a közérdeket nem veszik figyelembe.” (Soros György: *The New Republic* folyóirat 2002. szeptember 2.)

„Az állatok és az emberek közötti viszony ma már etikai kérdéssé vált”(Olty Márta: *Az állatok nyomorúsága*, Makkabi Kiadó kft. Budapest, 2003, 111.oldal) és ez a kegyetlen állattartás eredménye. Az intenzív állattartásban a haszonállatokat élettelen nyersanyagként kezelik. A telepek vezetői nem állattenyésztő szakemberek, hanem közgazdászok, akik előtérbe helyezik a haszon maximalizálását az állatok jólétével szemben. Materiális gondolkodásmódjukkal elfelejtik, hogy az állatok, nem csupán termékhordozók, hanem érző lények. A termelésnövelés az állatok kárára zajlik. Céljuk, hogy minél gazdaságosabbá tegyék az üzemeket és ennek érdekében a lehető legkisebb helyen tartják az állatokat, és természetellenesen gyorsan hizlalják fel őket. Itt meg kell említeni, hogy a szűk helyen tartott jászágok sokkal érzékenyebbek a betegségekre, ezt kiküszöbölve antibiotikumot kapnak, ami elősegíti az állatok ellenálló képességét. „A hússal elfogyasztott antibiotikum- maradványok miatt az embereknek csökken a gyógyszerek hatása.” (Olty Márta: *Az állatok nyomorúsága*, Makkabi Kiadó kft. Budapest, 2003, 111.oldal) De nem csak antibiotikum maradványok találhatók meg a hússukban, hanem növényvédőszer - maradványok és növekedési hormon is. A hormonokat azért használják, hogy minél hamarabb elérje az állat a vágósúlyt, ezzel ugyanis rengeteg pénzt spórolhat meg az állattartó üzem, ráadásul profitot is gyakrabban tud realizálni.

Az író Olty Márta szerint vissza kellene térni azokhoz a módszerekhez, melyekben, kisebb számban és szabadon tartják az állatokat, emellett természetes táplálékkal etetik őket. Kevert gazdaságokra lenne szükség, ami ugyan megdrágítaná a termelést, de, ezáltal egészséges hús kerülne a fogyasztókhöz. Problémát jelent még a talajba kerülő

alom nélküli trágyalé is, mely az intenzív állattartásos ólaktól és ketrecekben kerül ki. A szecska, a szalma és a többi hagyományos anyag hiánya eredményezi, hogy a trágya kiegészíti a talajt. Az állatok szenvedése a vágóhidra szállításuk során sem ér véget. A szinte mozgásképtelen állatokat ütésekkel és rúgásokkal terelik a kocsikra, sokuk csak ekkor lát napfényt először életében. A sertések bőre az emberéhez hasonlóan vörös és kék foltokkal reagál az ütésekre, amely sérülések később a „kész termékeken” is meglátszódnak. Sokuk a kocsikban a melegtől, félelemtől vagy egymás agyontaposásától pusztul el még a vágóhidra érkezés előtt. Nem ritka, hogy a már halott és a még élő állatok egymás hegyén-hátán fekvve érkeznek meg a végcélhoz. Ezután ismét előkerülnek a botok és egyéb eszközök, melyekkel ütlegelve a megváltó kábítás felé hajtják őket. De közben végignézik és hallgatják társaik gyötrelmeit így még az utolsó perceikben sem lehetnek nyugodtak. (Kranke Scharaffen- Schlanke Scharaffen. In: Gemeinschaft für gewaltfreie Mensch – Tier- beziehung Pythagoras, Porzellangasse 27, A-1090 Wien. _Das Zuchthaus der Tiere. In: Stern/21. és Olty Márta: Az állatok nyomorúsága, Makkabi Kiadó kft. Budapest, 2003)

3.2. Következtetések:

A nagyüzemi állattartás intenzív gazdasággá alakult, tehát az emberi munkaerőt felváltották a gépek. Ez a munkanélküliséget növeli a vidéki társadalmakban, és az elszegényesedéshez vezet. A vidéki lakosságra egyre inkább jellemző, hogy elvándorol, a társadalom pedig elöregedik, és munkahelyek híján elszegényedik. Problémát jelent továbbá, hogy a nagyüzemek kiszorítják a versenyből a kistermelőket, akik magas áron tudják csak értékesíteni termékeiket, különben nem profitálnának, de ez lehetetlenné válik, azáltal, hogy a nagyüzemi termékek olcsóbbak. Az előállítási költségük egy jószágra számítva sokkal kevesebb, mint a kisüzemekben.

Az állatvédők szemlélete nagyban különbözik az intenzív gazdaságok vezetőitől. Az állatvédők a jószágok érdekeit tartják elsődleges szempontnak, a cégvezetők a telep profit maximalizálását, míg a társadalomnak a munkanélküliség megoldása és a vidék fejlesztése áll érdekében.

3.3. Megoldás:

Az etikai problémákra a nagyüzemi állatgyárakban a saját teleplátogatási tapasztalataim alapján a gondozók és telepvezetők, hozzáállását kellene nagymértékben megváltoztatni. Az állatoknak nagyobb mozgásteret és jobb minőségű (vegyszer és hormon mentes) takarmányt kellene biztosítani. Minden istállóba be kéne vezetni az almos tartást, így az állatoknak is kedvezőbb életfeltételeket biztosítanának és a hígrágya kezelése sem jelentene gondot. Örömmel tapasztaltam, mindkét általam látogatott telepen igyekeztek a jószágokat szórakoztatni, felakasztott gumiabronccsal, láncokkal illetve labdákkal, így idegességükben nem egymást bántják. Több szabadtartásos telepet kellene üzemeltetni, mely az állatoknak változatos életmódot jelentene, és a húruk is egészségesebb lenne. Nem azzal van a baj, hogy haszonállatokat tenyészünk, hanem az, hogy milyen módon tesszük ezt.

Jogi oldalról megvizsgálva, arra a következtetésre jutottam, hogy vannak még hézagok az állatvédelmi törvényben, mely sokszor okoz gondot az állatvédőknek. Erre talált megoldást a Fauna Alapítvány egy képzés keretében. Ez egy gyakorlati illetve jogi szakképesítés, melyben kialakulhatna az a szakképzett csoport, akik szakszerűen oldanák meg a szubjektív jogalkotás által okozott problémákat a nagyüzemi állattartásban.

Súlyos társadalmi problémákkal is szembesültem az intenzív állatgyárak vizsgálata során. A nagyüzemi állattelepeltés elgépíesítése által kevés emberre van szükség a mezőgazdaságban. Ezáltal a vidéki munkanélküliek száma rohamosan növekedett. A vidéki lakosság munkahely híján a városokba vándorolt. A kistermelők helyzete is válságos, mivel a nagyüzemek áraival nem tudnak lépést tartani, így a legtöbb kisüzem csődbe ment. Nagyobb mértékű támogatásra lenne szükségük. A vidékfejlesztés és a kistermelői rendelet megoldást jelenthet. Valamint a falusi turizmus fellendülése is segítené megőrizni a hagyományos paraszti kultúrát, mely napjainkban eltűnőben van. A fogyasztók gondolkodásmódjának megváltoztatása is javítaná a kistermelők esélyeit a piacon. Ha odafigyelnénk arra, hogy honnan származik a hús és nem a nagyüzemben tenyésztett olcsó, de rossz minőségű terméket vásárolnánk meg, akkor lenne esély a javulásra. Nagyobb mértékű tájékoztatásra lenne szükség. Kevesebb, de jó minőségű termék megvásárlása is sokat számít. Alapvetően az életmód megváltoztatásával együtt járna az is, hogy kevesebb hústerméket fogyasztanánk.

3.4.Záró gondolatok:

Örkény István egyik egyperces novellájának záró gondolatával szeretném befejezni munkámat.

A végső kérdés című novellájában arról ír, hogy minden problémára a másodperc tört része alatt képes választ adni, de a halála előtt egy utolsó kérdés megválaszolatlan marad.

„De épp, amikor kezdtem kifogyni az időből - mert már úton volt felém a harmadik golyó -, kezembe akadt az utolsó levél, melyre hónapok óta húztam-halogattam a válaszadást. Az Állatvédő Egyesületnek a Vágóhídon működő csoportja fordult hozzám tanácsért.

Bocsásson meg, uram - írták -, hogy jelentéktelen gondjainkkal zaklatjuk. Mi itt, a Vágóhídon, bokáig érő vérben, állandó halálhörgés közepette is hívek szeretnénk maradni az állatvédelem nemes eszméjéhez... Mit tegyünk?

Már nincs időm levelet írni, mert a golyó, mint egy fekete dongó, csak karnyújtásnyira van ... Pedig a kérdés, amit föltek, nem jelentéktelen, hanem általános érvényű, sőt, talán a legfontosabb kérdés a világon.

Sajnos, még most, az utolsó percben sem tudok rá határozottan válaszolni. De megpróbálom. Gyors észjárásom jóvoltából van még egypár pillanatom hátra. Még tíz megoldás is eszembe juthat.

Még öt. Még három.

Még kettő.

Még egy. Sajnálom. Nem sikerült. Forduljanak máshoz.” (Örkény István: A végső kérdés:

<http://andreas.rlan.hu/erettsegi/tetelek/%C9retts%E9gi/Irodalom/koltok%2Cirok%2Cszerint/Orkeny.Istvan-Egypercesek/Vegsoker.txt>, letöltve 2010, december 08.)

Az állatvédelemben és a nagyüzemi állatgyárakban fellépő konfliktusok még további kutatást igényelnek, ahhoz, hogy végleges megoldást lehessen találni a kezelésére illetve az összehangolásra. Közös nevezőre kell jutni az állatvédőknek és a cégvezetőknek, ahhoz, hogy javuljon az állatok helyzete és a munkanélküliség is mérséklődjön a mezőgazdaságban.

4.Függelék:

Felhasznált irodalom:

1. Andor Mihály: A húsfazék, Replika, 27. szám
<http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika/27/andor.htm> (letöltve 2011. április 1.)
2. Bíró Oszkár, Ózsvári László, Lakner Zoltán: Az állat-egészségügyi menedzsment hatása a sertéstenyésztő telepek teljesítményére-egy módszertani kísérlet és tanulságai, Magyar Állatorvosok lapja 2008/3
3. Desmond Morris: Az állati jogok szerződése Európa Könyvkiadó, Budapest, 1995.
4. Fiddes, N. (1992): Meat: A Natural Symbol. London: Routledge. <http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika/27/andor.htm>, letöltve (2011. április 1.)
5. Fehérkereszt Állatvédő Liga, Állatvédelmi törvény,<http://www.feherkeresztliga.hu/jogszabalyok/AVTV-2010.pdf> (letöltve 2011. január 12)
6. John Baird Callicot: Állatfelszabadítás és környezeti etika: újra együtt 153.oldal L'Harmattan, 2005, Környezet és Etika. Szöveggyűjtemény, Lányi András-Jávor Benedek (szerk.)
7. Józsa Máté József, Kis-és Közép Vállalkozások Sertéshús Termelésének Értékelése a Nyugat-Dunántúli Régióban 2006, Mosonmagyaróvár, (letöltve: 2011.március 08.)
http://www.mtk.nyme.hu/fileadmin/user_upload/phd/2006/Jozsa_M._magyar_t..pdf
8. Kajner Péter: Végkiárusítás előtt - A magyar vidék elmúlt nyolc éve és egy vidékpolitikai fordulat körvonalai: <http://www.ujreformkor.hu/cikk/vitaindito-kajner-peter-vegkiarusitas-elott-magyar-videk-elmult-nyolc-eve-es-egy-videkpolitikai> (letöltve 2011. március 8.)
9. Kranke Scharaffen- Schlanke Scharaffen. In: Gemeinschaft für gewaltfreie Mensch – Tier- beziehung Pythagoras, Porzellangasse 27, A-1090 Wien. _Das Zuchthaus der Tiere. In:Stern/21.

10. Lányi András-Jávor Benedek (szerk.): Környezet és Etika. Szöveggyűjtemény, In.: Peter Singer: Minden állat egyenlő L'Harmattan, 2005
11. Mark Sagoff: Állatfelszabadítás és környezeti etika: rossz házasság, gyors válás, Környezet és etika. Szöveggyűjtemény Lányi András-Jávor Benedek (szerk.)
12. Olty Márta: Az állatok nyomorúsága, Makkabi Kiadó kft. Budapest, 2003.
13. Örkény István: A végső kérdés: <http://andreas.rlan.hu/erettsegi/tetelek/%C9retts%E9gi/Irodalom/koltok%2Cirok%2Cszerint/Orkeny.Istvan-Egypercesek/Vegsoker.txt> (letöltve 2010. december 8.)
14. . Paulovics Anita: Állatvédelem az EU jogharmonizáció tükrében, Virtuóz Kiadó, 2002.
15. Peter Singer: Not For Humans Only: The Plce of Nonhumans in Environmental Issues. In: Goodpaster és Sayre (szerk.) : Ethics and the Problems of the Twenty-first Century.
16. Péntes Éva: Húsvásárlói magatartás az ezredfordulón Magyarországon,2002 <http://ilex.efe.hu/PhD/mek/penzese/magyar.pdf> (letöltve 2011. február 6.)
17. Vidékfejlesztési menedzsment és marketing e-learning, Ember és munka, [http://www.vetesforgo.hu/?menu=cikkek&cikkid=139&temaid=11&page=2,](http://www.vetesforgo.hu/?menu=cikkek&cikkid=139&temaid=11&page=2) (letöltve 2011. március 8.)

5. Melléklet:

1. kép. leszorító kocaketrec, egy mangalica sertéstelepen

Készítette: Szalma Laura

2. kép. Sertés fiaztató

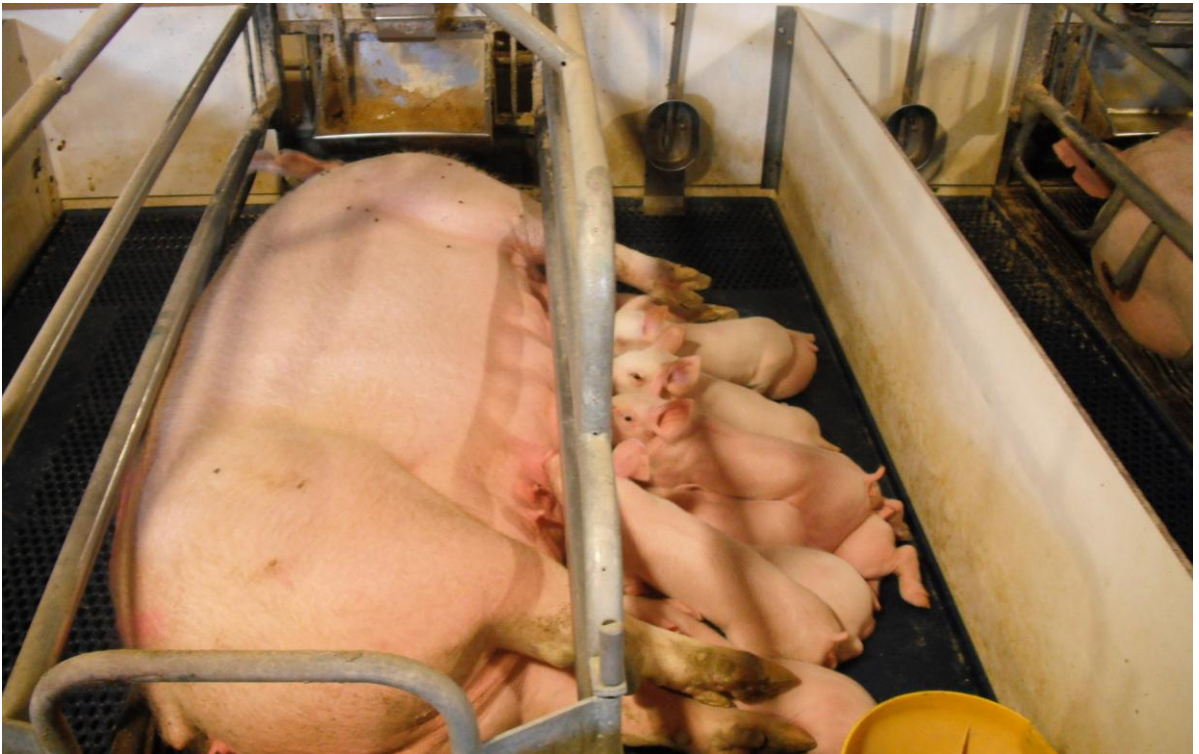
Készítette: Szalma Laura

3. kép. jelölő kalapács

Készítette: Szalma Laura

4. kép. leszorító kocaketrec egy sertéstelepen

Készítette: Szalma Laura

5. kép. istálló belülről (fiasztató)

Készítette: Szalma Laura